

Valentin Krasnogorov

Krutá lekce

Drama o dvou dějstvích
přeložila Jaroslava Němčáková

Valentin Krasnogorov

Тел. 8-812-699-3701;

7-951-689-3-689 (моб.)

Site: <http://krasnogorov.com/>

e-mail: valentin.krasnogorov@gmail.com
j.nemcakova@seznam.cz

Valentín Krasnogorov

Valentín Krasnogorov, vlastním jménem Valentín Samuilovič Fajnberg, narozený v roce 1934 v Leningradu, je současným ruským dramaturgem, publicistou a prozaikem, autorem dramát, povídek, esejí i teoretických prací z oboru teatrologie. Povoláním je chemický technolog, je odborníkem na organickou chemii, doktorem technických věd, autorem řady odborných monografií, článků a patentů ve svém oboru. V letech 1991–2005 žil v Izraeli, kde také několik let působil jako místostarosta největšího severoizraelského města Haifa. V současné době žije v Petrohradu. Je předsedou petrohradského Cechu dramaturgů a Dramaturgické sekce Petrohradského svazu spisovatelů a členem Svazu ruských spisovatelů. Bývá označován za žijícího klasika ruské dramaturgie.

Jeho divadelní hry jsou hojně překládány do mnoha jazyků a byly už představeny ve více než dvou stech divadlech v Rusku i v zahraničí – mimo jiné v Austrálii, USA, Indii, Mongolsku, Velké Británii, Německu, Polsku, na Slovensku i v České republice.

Krasnogorov vstoupil do divadelního světa satirickou komedií *Skutečný muž*, jejíž premiéra se uskutečnila v roce v jeho rodném Leningradu. Inscenace byla přijata velmi pozitivně a dočkala se více než pěti set repríz.

V současnosti má Krasnogorov na kontě více než čtyřicet dramát, která se vyznačují ostrou satirou, groteskou a absurditou, ale také schopností proniknutí do nitra lidské duše. Větší část autorovy tvorby tvoří intelektuální komedie s lehkou příchutí ironie, nevyhýbá se však ani tragédiím. K nejpopulárnějším a nejčastěji uváděným hrám jak v Rusku, tak i v zahraničí bezesporu patří *Любовь к потере памяти* (*Láska až do ztráty paměti*), *Давай займемся сексом* (*Pojďme si zasouložit*), *Жестокий урок* (*Krutá lekce*), *Комната невесты* (*Pokoj nevěsty*), *Собака* (*Pes*), *Кто-то должен уйти* (*Tak, kdo k čertu odejde?*) či *Маленькие трагедии* (*Malé tragédie*). Z teoretických prací jmenujme monografii *Четыре стены и одна страсть* (*Čtyři stěny a jedna vášně*) věnovanou poetice dramatu a základním otázkám teorie dramatu, jako je děj, jazyk, čas a prostor, postavy nebo odlišnost od jiných literárních žánrů.

V české prostředí byl zájem o Valentina Krasnogorova a jeho tvorbu zaznamenán už na přelomu 80. a 90. let minulého století, kdy se objevily první inscenace jeho divadelních her na prknech českých divadel a kdy bylo také knižně vydáno několik českých překladů jeho dramát. V roce 1979 byla publikována komedie *Tak, kdo k čertu odejde?* (*Кто-то должен уйти*) v překladu Růženy a Jiřího Pochových, o rok později pak následoval překlad dramatu *Kde zimostráz nekvete* (v originále *Сейчас или никогда*, inscenováno též pod názvy *Зеркало для двоих* a *Шестивое гномов*) v podání Jarmily Mikuláškové. Obě tato dramata byla v své době poměrně často uváděna především menšími divadelními soubory regionálního významu.

Asi největšího ohlasu dosáhly v té době Krasnogorovovy *Malé tragédie* – soubor tří jednoaktových dramát *Sólo pro dva hluché* (*Песня на два голоса для глухих*), *Na co myslíš?* (*О чем ты думаешь?*) a *Pelikáni v Pustině* (*Пеликаны в пустыне*). Společným tématem a ústřední myšlenkou všech tří dramát je neschopnost lidí naslouchat si a pochopit jeden druhého. *Sólo pro dva hluché* je příběhem manželů, kteří jednoho rána zjistí, že mezi nimi vyrostla neviditelná stěna, kterou se jim nehledě na zoufalou a urputnou snahu nepodaří překonat. Hra *Na co myslíš?* zastihuje hlavní hrdiny u každodenní večeře při nesmyslném rozhovoru plném prázdných slov. Během rozhovoru sní muž o lásce, svobodě, štěstí a slávě a jeho představy se zhmotňují na stěně. Také ve třetí hře *Pelikáni v pustině*, ve které dochází k dramatickému střetu čtyř původně odděleně se rozvíjejících dějových linií, je hlavním problémem hrdinů neschopnost vzájemné komunikace a nemožnost najít v životě spřízněnou duši. Tento cyklus byl českým divákům poprvé prezentován pod názvem [Tři patrony z jedné sumky v roce 1985](#). Inscenace se tehdy ujal soubor Divadlo na provázku a představení se odehrálo na půdě Národního divadla v Brně, jehož součástí v té době Divadlo na provázku bylo. Hry byly uvedeny v režii Petera Scherhaufera.

V roce 2005, přesně dvacet let poté, byly *Malé tragédie* oprášené na prknech zlínské Malé scény, kde byly uvedeny pod souhrnným názvem *Pelikáni v pustině*. Režie se ujal odchovanec Divadla na provázku Jan Leflík, který věnoval nastudování památce autora původní inscenace, zesnulému Peteru Scherhauferovi. Kritika vesměs ocenila zaujetí a snahu zlínských herců a jejich schopnost

vtáhnout diváka do děje, méně vstřícná ale byla k samotnému Krasnogorovovu textu, kterému vytkla plytkost a rétoričnost. Nehledě na některé negativní ohlasy se inscenace dočkala uznání a přes regionální přehlídku amatérských divadelních souborů v Kojetíně se probojovala na národní přehlídku amatérského divadla FEMAD Poděbrady/Divadelní Třebíč a následně i na Jiráskův Hronov.

Drama **Krutá lekce** (*Жестокую пытку*) patří k novějším počínům autora, napsaným po jeho návratu z Izraele do vlasti. Jedná se o drama o sociálních a psychologických kořenech krutosti, o tenké hranici mezi morálními a nemorálními činy. Děj vychází ze skutečného psychologického pokusu, který proběhl ve Spojených státech a setkal se s bouřlivým ohlasem v médiích. V Rusku bylo drama s úspěchem inscenováno v mnoha regionálních divadlech, amatérských souborech i v rámci studentských projektů, od roku 2012 se hraje také na scéně moskevského Teatra sovremennoj anteprizy. Recenze se pochvalně vyjadřují především k výběru samotného tématu, které je v dnešní době velmi aktuální, a také k autorovu umění udržet diváka po celé představení v neustálém napětí. Hra byla dosud přeložena do angličtiny, němčiny a dalších jazyků a byla inscenována v divadlech v Izraeli, Mongolsku, Bulharsku, Bělorusku, Kazachstánu či Lotyšsku.

Syžet *Kruté lekce* je na první pohled velmi jednoduchý: uznávaný profesor psychologie Kolcov přizve své studenty Kiru a Michaila k účasti na experimentu, jehož cílem je zjistit, zda a jak ovlivňuje použití tělesných trestů schopnost učení. Metoda pokusu je poněkud drastická: studenti dostanou za úkol naučit profesorovu asistentku Alisu, která je připoutána na elektrickém křesle, za co nejkratší dobu určitý text. Pokud „žákyně“ udělá chybu, studenti ji musí potrestat ránou elektrickým proudem, jehož napětí se zvyšuje úměrně počtu chyb. Zatímco Kira i přes vidinu ztráty stipendia a možnosti profesního růstu odmítne svou žákyni týrat, Michail, student z bohaté rodiny, který má před sebou zářnou budoucnost ve vedení otcovy prosperující firmy a studium psychologie bere jako koníček, se až příliš snadno oprostí od morální odpovědnosti za své činy a je schopen Alisu na povel profesora umučit k smrti.

Až po skončení experimentu se studenti dozvídají, že skutečnou podstatou pokusu nebylo zkoumání krutosti, ale poslušnosti. Profesor chtěl zjistit, zda je člověk schopen působit jinému fyzickou bolest na rozkaz nadřízeného, nebo se dokáže vzepřít a projevit svou morální sílu. Výsledky jsou alarmující: po provedení stovek pokusů v několika zemích světa se ukáže, že většina lidí se dokáže velmi snadno podřídit autoritě a bez výčitek svědomí se dopouštět nemorálních činů.

Vidíme tedy, že už samotný název dramatu je dvojnásobný: krutý byl jak samotný pokus, při které byli studenti nuceni fyzicky týrat ženu, tak lekce, kterou si z experimentu odnesli. A jak se nakonec ukazuje, nejkrutější lekce byla uštěďřena Michailovi, který je naprosto zděšen zjištěním, kam až je schopen zajít ve snaze uposlechnout rozkaz. Svůj duševní otřes a absolutní ztrátu sebedůvěry vyjadřuje v replice, která je zároveň závěrem celého dramatu: „Ještě ráno byl můj svět takový klidný, stabilní, útulný... A najednou se všechno rozpadlo. Jak mám teď žít?“

Poznámka: V dramatu posloužily jako učební text verše ze Shakespearových her (monolog Jindřicha VI ze stejnojmenného dramatu a monolog Porcie z Kupce benátského). Při překladu dramatu do češtiny jsme použili verše v uznávaném překladu Martina Hilského.

PŘEDMLUVA

Drama **Krutá lekce** (*Жестокую пытку*) patří k novějším počínům autora, napsaným po jeho návratu z Izraele do vlasti. Jedná se o drama o sociálních a psychologických kořenech krutosti, o tenké hranici mezi morálními a nemorálními činy. Děj vychází ze skutečného psychologického pokusu, který proběhl ve Spojených státech a setkal se s bouřlivým ohlasem v médiích. V Rusku bylo drama s úspěchem inscenováno v mnoha regionálních divadlech, amatérských souborech i v rámci studentských projektů, od roku 2012 se hraje také na scéně

moskevského Teatra sovremennoj anterprizy. Recenze se pochvalně vyjadřují především k výběru samotného tématu, které je v dnešní době velmi aktuální, a také k autorovu umění udržet diváka po celé představení v neustálém napětí. Hra byla dosud přeložena do angličtiny, němčiny a dalších jazyků a byla inscenována v divadlech v Izraeli, Mongolsku, Bulharsku, Bělorusku, Kazachstánu či Lotyšsku.

Syžet *Kruté lekce* je na první pohled velmi jednoduchý: uznávaný profesor psychologie Kolcov přizve své studenty Kiru a Michaila k účasti na experimentu, jehož cílem je zjistit, zda a jak ovlivňuje použití tělesných trestů schopnost učení. Metoda pokusu je poněkud drastická: studenti dostanou za úkol naučit profesorovu asistentku Alisu, která je připoutána na elektrickém křesle, za co nejkratší dobu určitý text. Pokud „žákyně“ udělá chybu, studenti ji musí potrestat ránou elektrickým proudem, jehož napětí se zvyšuje úměrně počtu chyb. Zatímco Kira i přes vidinu ztráty stipendia a možnosti profesního růstu odmítne svou žákyni týrat, Michail, student z bohaté rodiny, který má před sebou zářnou budoucnost ve vedení otcovy prosperující firmy a studium psychologie bere jako koníček, se až příliš snadno oprostí od morální odpovědnosti za své činy a je schopen Alisu na povel profesora umučit k smrti.

Až po skončení experimentu se studenti dozvídají, že skutečnou podstatou pokusu nebylo zkoumání krutosti, ale poslušnosti. Profesor chtěl zjistit, zda je člověk schopen působit jinému fyzickou bolest na rozkaz nadřízeného, nebo se dokáže vzepřít a projevit svou morální sílu. Výsledky jsou alarmující: po provedení stovek pokusů v několika zemích světa se ukáže, že většina lidí se dokáže velmi snadno podřídit autoritě a bez výčitek svědomí se dopouštět nemorálních činů.

Vidíme tedy, že už samotný název dramatu je dvojnásobný: krutý byl jak samotný pokus, při které byli studenti nuceni fyzicky týrat ženu, tak lekce, kterou si z experimentu odnesli. A jak se nakonec ukazuje, nejkrutější lekce byla uštěďřena Michailovi, který je naprosto zděšen zjištěním, kam až je schopen zajít ve snaze uposlechnout rozkaz. Svůj duševní otřes a absolutní ztrátu sebedůvěry vyjadřuje v replice, která je zároveň závěrem celého dramatu: „Ještě ráno byl můj svět takový klidný, stabilní, útulný... A najednou se všechno rozpadlo. Jak mám teď žít?“

Poznámka: V dramatu posloužily jako učební text verše ze Shakespearových her (monolog Jindřicha VI ze stejnojmenného dramatu a monolog Porcie z *Kupce benátského*). Při překladu dramatu do češtiny jsme použili verše v uznávaném překladu Martina Hilského.

OSOBY

KOLCOV (*profesor psychologie*)

ALISA (*jeho asistentka*)

MICHAIL (*student*)

KIRA (*studentka*)

Děj se odehrává v současnosti na jedné univerzitě. Impulsem ke vzniku hry se stal skutečný experiment, který vyvolal bouřlivou reakci ve světovém tisku.

1. DĚJSTVÍ

Laboratoř profesora Kolcova. Stůl, několik židlí a křesel, zástěna, pomůcky pro psychologické testy: tabulky, nákresy atd. Uprostřed je křeslo a vedle něj počítač s monitorem natočeným směrem k hledišti. Křeslo je zapojeno do elektřiny.

Vchází Kira a Michail, studenti univerzity. Interiéru laboratoře nevěnují žádnou pozornost – zdá se, že tu nejsou poprvé.

KIRA

A kde je Kolcov?

MICHAIL

Asi tu někde bude. Laboratoř není zamčena.

KIRA

V kolik jsme měli přijít?

MICHAIL

Ve dvě.

KIRA

Takže přijde za čtvrt hodiny.

MICHAIL

Pokud nebude mít zpoždění.

KIRA

Profesor nikdy nemívá zpoždění.

Pauza. Kira si prohlíží křeslo s elektrickými kabely.

KIRA

To křeslo tu dřív nebývalo.

MICHAIL

Ani já si ho nepamatuju. Vypadá jak křeslo u zubaře.

KIRA

Spíš jako elektrické křeslo.

MICHAIL

Obojí. Přestaň tu popocházet. Sedni si. *(Kira si sedne na jednu ze židlí)* Tam ne, radši tady. Tady to budeš mít pohodlnější.

Starostlivě usazuje Kiru do měkkého pohodlného křesla a sedá si vedle ní.

KIRA

Jsem zvědavá, jaký experiment si Kolcov vymyslel tentokrát?

MICHAIL

(dobrosrdečně) Tebe ta psychologie poslední dobou nějak moc zajímá.

KIRA

(se sotva slyšitelným vzdorem) Ano, mám svůj obor ráda. Je na tom něco špatného?

MICHAIL

Ne, je to skvělé.

KIRA

Ty studuješ psychologii pro zábavu, ale já se tím budu živit. Nemůžu se spoléhat na nic jiného než na svoje znalosti.

MICHAIL

Už zase mi to vyčítáš. Nemůžu za to, že fotřík je v balíku. Je to snad tak strašný hřích?

KIRA

(oplácí Michailovi úsměv) Ne, Michaille, bohatý otec není tvým největším nedostatkem.

Pauza.

MICHAIL

Mimochodem, teď se rozhodlo o mojí budoucnosti. Získám diplom a začnu znovu studovat.

KIRA

Kde?

MICHAIL

Na podnikatelské škole.

KIRA

(bez známek nadšení) Gratuluju.

MICHAIL

Chce to otec. Plánuje, že mě vezme do vedení své firmy.

KIRA

To bylo jasné už dávno. A co psychologie? Snad ji nehodíš za hlavu?

MICHAIL

Co se dá dělat... *(Usmívá se. Očividně má dnes dobrou náladu.)* Ale tím líp. Dva psychologové v jedné rodině, to by bylo příliš.

KIRA

A kdo má být druhý?

MICHAIL

Netušíš?

KIRA

(uhýbá pohledem) Ne.

MICHAIL

Myslím, že to víš velmi dobře, ale dořeknu to tedy do konce – už jenom proto, že jsem to měl dávno udělat. *(Pauza)* Přátelíme se už rok a půl...

KIRA

Těší mě, jak taktně jsi popsal náš vztah.

MICHAIL

Já vím, uvízli jsme na mrtvém bodě. Dokonce se mi zdá, že se začínáš trápit, právě proto, že je náš vztah takový nejasný a nemá budoucnost... Takže... Víš, že naši byli rozhodně proti tomu, abych se oženil. Myslí si, že je na to moc brzo.

KIRA

Asi se jim prostě zdálo, že pro tebe nejsem dost dobrá.

MICHAIL

Možná. Ale to už je teď jedno. Všechno jsem jim napsal a včera mi přišla odpověď. Abych to zkrátil, nejsou proti, abychom se my dva... *(Kira mlčí)* Rozumíš mi?

KIRA

Ano.

MICHAIL

Abych pravdu řekl, měl jsem z fotříka trochu strach, ale zároveň jsem v něj věřil. Je dokonce ochotný koupit nám dům někde za městem, ne jenom byt. Jsem děsně rád, že souhlasí.

KIRA

A kdyby byli proti, tak by ses mě vzdal?

MICHAIL

(šťastně se usmívá) To je teď jedno. Hlavně že budeme šťastně žít spolu. Budeme mít vlastní dům, zahradu a spoustu dětí. Vždyť víš, že mám děti hrozně rád.

KIRA

Já vím.

MICHAIL

A květiny.

KIRA

Já vím.

MICHAIL

A tebe. *(Pauza. Michail přichází ke Kíře a objímá ji)* Proč neřekneš „já vím“?

KIRA

(nuceně se usměje) Já vím.

MICHAIL

Takže souhlasíš?

KIRA
Nevím.

MICHAIL
Jak to že nevíš? Ale vlastně máš pravdu. Nezasloužím si tě. Příliš dlouho jsem mlčel. Ale teď už je to všechno za námi, ne? Máš mě aspoň trochu ráda?

KIRA
Nevím.

MICHAIL
Nemysli si, že nesním o ničem jiném než o té svojí zahrádce. Mám velké plány. Jsem vytrvalý člověk, zvyklý vždycky dosáhnout svého cíle. (*Usmívá se*) Takže bys neměla propásnout šanci stát se ženou mimořádné osobnosti.

KIRA
A každopádně ctízádnostivé osobnosti.

Pauza.

MICHAIL
Tak co ty na to?

KIRA
Nevím.

MICHAIL
(*znepokojeně*) Snad mě nechceš odmítnout?

KIRA
Nevím.

MICHAIL
Co máš pořád s tím „já nevím“?

KIRA
Nebude ti vadit, když o tom chvíli popřemýšlím?

MICHAIL
Jistě že ne!

KIRA
Nezlob se na mě, ano?

MICHAIL

A ty se zase nezlob na mě, že jsem tak dlouho mlčel... A vůbec, zkus být trochu milejší, tolerantnější...

KIRA

Jsem jaká jsem. Jestli se ti taková nelíbím...

MICHAIL

(přerušuje ji) Vidíš? Už zase na mě útočíš.

KIRA

Máš pravdu, poslední dobou jsem moc zlá. *(Líbá ho na tvář)* Nechme toho. *(Pauza)* Profesor pořád nejde.

MICHAL

(pohlédne na hodiny) Je za pět minut dvě.

KIRA

Nevíš, kdo z naší skupiny se na tom experimentu ještě bude podílet?

MICHAIL

Myslím, že už nikdo.

KIRA

Takže si Kolcov z celé skupiny vybral jenom nás dva? Zajímalo by mě proč?

MICHAIL

(pokrčí rameny) Jak to mám vědět?

KIRA

Takhle ti to řekl? „Ať přijde Kira ve dvě hodiny spolu s vámi.“?

MICHAIL

(vyhýbavě) Nepamatuju si to přesně... To je jedno. Bude to jen obyčejné laboratorní cvičení...

KIRA

Jeho výzkumy jsou vždycky tak překvapivé. Co si asi vymyslel tentokrát?

MICHAIL

(zívá) To brzo zjistíme. Myslím, že to nebude nic zajímavého. Psychologie je čistě akademická věda.

KIRA

Ale každá jeho publikace vyvolá v tisku hotovou senzaci. Kolikrát už ho pronásledovali, stíhali...

MICHAIL

Čímž si získal ještě větší slávu.

KIRA

Kolcov o tu slávu nestojí.

MICHAIL

On je kapacita ve svém oboru, o tom nepochybuju. Jasná mysl, dokonalá logika... On není člověk, ale počítač.

KIRA

Co ti na něm vadí?

MICHAIL

(krčí rameny) Nějak se mi zdá, že dělá z lidí pokusné králíky. Klidně je bude stahovat z kůže, jenom když se to bude hodit pro nějaké vědecké účely.

KIRA

To není pravda.

MICHAIL

A je docela nudný.

KIRA

Tak to je úplný nesmysl. Kolcov je vždycky tak zapálený, má tolik nápadů...

MICHAIL

(přizvukuje) A navíc je docela mladý, šarmantní, slavný a není ženatý.

KIRA

Ty žárlíš?

MICHAIL

(směje se) Ne. Chápu rozdíl mezi nadšeným obdivem studentky k vyučujícímu a láskou ženy k muži. Ale abych byl upřímný, trochu žárlím. Trošičku.

KIRA

Žárlíš zbytečně.

MICHAIL

Co se dá dělat...

KIRA

Vůbec se nemáš čeho bát.

MICHAIL

Já vím. Už jenom proto, že Kolcov už někoho má.

KIRA

Opravdu?

MICHAIL

Ty jsi to nevěděla?

KIRA

Nezajímá mě to. *(Odmlčí se)* Je hezká?

MICHAIL

Myslíš, že profesor nemá dobrý vkus?

Kira neodpovídá.

MICHAIL

Jezdí s ní po různých městech... Vzal ji s sebou dokonce do zahraničí...

KIRA

Je mladá?

MICHAIL

Není to zrovna mladá holka, ale ani žádná stařena. Prostě tak akorát. Je to kočka. Takže tě to přece jen zajímá?

KIRA

Ne. Prostě ti dopřávám to potěšení popichovat mě svými pomluvami.

MICHAIL

To nejsou pomluvy. Je to jeho asistentka. Sám jsem ji viděl. Je velice atraktivní, má v sobě něco takového... *(Neurčitě mávne rukou).*

KIRA

Něco co já nemám?

MICHAIL

(směje se) O tebe tady vůbec nejde. *(Chce Kiru obejmout, ale ta se odvrací)* Co je to s tebou, miláčku? Snad přece jenom nežárliš?

KIRA

No jistě, kvůli takové zrzavé slepici.

MICHAIL

(směje se) Ale ona vůbec není zrzavá! Jak jsi na to přišla?

KIRA

(umíněně) Je zrzavá!

MICHAIL

Proč?

KIRA

Protože zrzky nemám ráda.

MICHAIL

(směje se na celé kolo) To přece vůbec není důvod! Ty jsi ale vztekloun! Za to ti musím dát pusu!

Snaží se dívku obejmout. Vchází Kolcov a Alisa. Studenti zvažní. Kolcov se při pohledu na ně zarazí.

KOLCOV

Dobry den.

KIRA

Dobry den.

MICHAIL

Zdravim vas, Andreji Nikolajeviči.

KOLCOV

(představuje svou společnici) To je Alisa Lvovna, moje asistentka.

ALISA

(přívětivě se usmívá a podává Michailovi ruku) My už jsme se včera viděli.

MICHAIL

(stiskne Alise ruku) Ale neseznámili jsme se. Já jsem Michail.

KOLCOV

Promiňte, Kiro, ale vy jste tu proč? Potřebujete se mnou mluvit?

KIRA

(překvapeně) Já s vámi? Já... Copak vy jste nechtěl, abych přišla?

KOLCOV

Vy? Proč?

KIRA

Abych se zúčastnila experimentu.

KOLCOV

Michaile, o co tu jde? Proč jste přivedl Kiru? Řekl jsem vám přece, abyste pozval Natašu Makarovovou.

MICHAIL

(rozpačitě) To je pravda. Ale říkal jsem si, že na tom nesejde. Jedna studentka, nebo druhá – jaký je v tom rozdíl? Tak jsem se rozhodl...

KOLCOV

To jste se rozhodl úplně špatně. Kiro, je mi líto, ale vaši pomoc dnes nepotřebuji. Můžete jít.

Alisa se zájmem sleduje rozhovor. Kira na ni vrhá nespokojený pohled.

MICHAIL

A v čem vám Kira nevyhovuje? Je dobrá studentka, určitě ne horší než Nataša...

KOLCOV

Děkuji, Michaile, znám Kiřiny přednosti. Ale její účast na tomto experimentu je naprosto nepřijatelná.

MICHAIL

Proč?

KOLCOV

To by bylo na dlouho.

KIRA

Nevyhánějte mě, prosím. Zajímá mě to.

KOLCOV

(tvrdě) Nikdo vás nevyhání. Ale na dnešek jsem pozval Natašu Makarovovou a vůbec jsem nečekal, že se setkám s vámi. Na shledanou. A nezlobte se. *(Odvrací se od Kiry)* Aliso, běžte se připravit.

Alisa odchází, svléká si plášť a upravuje účes. Kira si kouše rty ponížením a hanbou.

MICHAIL

Alisa Lvovna se také bude účastnit experimentu?

KOLCOV

Ano.

KIRA

A proč jiní můžou a já ne?

MICHAIL

Ano, v čem vám moje snoubenka nevyhovuje?

KOLCOV

Vaše snoubenka? *(Pohlédne na Kiru)* Promiňte, to jsem nevěděl. Už dlouho?

Kira mlčí.

MICHAIL

Ode dneška.

KOLCOV

Gratuluji.

MICHAIL

Děkuju.

KOLCOV

Měli bychom začít. *(Obléká si plášť a bere do ruky zápisník)*

KIRA

A co teda bude se mnou?

KOLCOV

(roztržitě) Přijďte někdy jindy, teď nemám čas.

Kira vyrazí ke dveřím, aniž by se na někoho jen podívala.

KOLCOV

Nebo teda počkejte.

Kira se zastaví.

KOLCOV

Vždyť jaký je v tom vlastně rozdíl? Zůstaňte, když chcete. (*Mírněji*) Nezlobte se, Kiro. Věřte, že mám vážný důvod vás k experimentu nepouštět. Ale když už to tak dopadlo... Takže se budete vdávat?

MICHAIL

(*odpovídá místo Kiry*) Ano.

KOLCOV

(*usmívá se*) Jestli chcete, můžu vám na zkoušku zadat nějaký test na ověření vaší psychické kompatibility. (*Rychle*) Tak se postavte čelem k sobě!

Studenti si stoupnou.

KOLCEV

Kousek dál! A teď si představte, že jdete naproti sobě po užoučkém můstku, po kterém může projít jen jeden člověk. Pod můstkem je propast, nesmíte spadnout ani skočit. Tak běžte!

Michail a Kira si jdou naproti, a když dojdou až k sobě, zastaví se.

KOLCOV

A oba se bezpodmínečně musíte dostat na druhý břeh. Co uděláte?

Dlouhá pauza.

MICHAIL

A co byste nám poradil?

KOLCOV

Přemýšlejte sami. Je přece tolik variant!

MICHAIL

Například?

KOLCOV

Můžete použít sílu, něhu, hrubost, lstivost, být neústupným nebo naopak ustoupit – jak chcete!

Pauza. Kira a Michail se na sebe dívají.

MICHAIL

A přece jen, co byste nám poradil?

KOLCOV

(pokrčí rameny) Ustupte dámě.

Michail podá Kiře ruku a převede ji na svůj břeh.

KIRA

Andreji Nikolajeviči, a vy byste taky jednal takto?

KOLCOV

(usmívá se) Ne. Kdybych byl vaším ženichem, vzal bych vás do náruče a řekl: „Moje milovaná Kiro, ty moje štěstí, moje nevěsto, kam tě mám odnést, na který břeh? Na můj, nebo na tvůj?“ *(lhostejně)* Nebo něco takového.

KIRA

A já bych odpověděla: „Jaký je v tom rozdíl, můj milý? Vždyť teď jsou oba břehy naše!“

MICHAIL

A kam byste ji tedy odnesl?

KOLCOV

To není důležité. To už je můj a Kiřin test, ne váš.

MICHAIL

A co nám ukázal náš test?

KOLCOV

To je tajné. To ani nebyl test, spíše jen taková legrace. Nemám nejmenší právo zasahovat do vašeho soukromého života.

KIRA

A v něčem takovém spočívá i ten dnešní experiment?

KOLCOV

Samozřejmě že ne. *(Zváží)* Aliso Lvovno, jste připravena?

ALISA

Skoro. *(Kolcovovi)* Můžeš na chvíličku?

Alisa a Kolcov odcházejí.

KIRA

Nechápu, Michaile, proč jsi mě sem přivedl, když Kolcov chtěl Natašu Makarovovou?

MICHAIL

(provinile) Opravdu jsem si myslel, že mu to bude jedno. Nechápu, proč si tak postavil hlavu. Ale s tebou se cítím mnohem příjemněji.

KIRA

(naštvaně) Děkuju.

MICHAIL

A navíc jsme si museli promluvit.

KIRA

Mimochodem, rozhodně jsi o mně přede všemi nemusel mluvit jako o své nevěstě. Ještě jsem neřekla ano.

MICHAIL

Promiň, náhodou mi to vyklouzlo.

KIRA

Ne, to nebyla náhoda. Znáš tě. Mimochodem, víš, co mi prozradil ten test s můstkem? Že ty se vždycky řídíš něčími radami. A nejlíp ještě zavoláš tatínkovi, aby ses zeptal, co máš dělat.

MICHAIL

(odbláhá od choulostivého tématu) Co říkáš na Alisu Lvovnu?

KIRA

(odměřeně) Je to milá žena.

MICHAIL

(nadšeně) Rozhodně.

KIRA

Mám pocit, že už jsem ji někde viděla.

MICHAIL

To sotva. Kolcov si ji sem přivedl docela nedávno. Myslím, že jsou si hodně blízcí.

Alisa a Kolcov se vracejí.

KOLCOV

Promiňte nám to zdržení. Začneme. Posad'te se, prosím.

Všichni kromě Kolcova si sednou.

KOLCOV

Už mnohá století a možná dokonce tisíciletí se ve světě vedou spory o tom, zda jsou tělesné tresty užitečné při výchově a vzdělání. Dokonce i dnes ještě mnoho lidí věří, že pořádný výprask dítěti neuškodí. Ostatně ani dospělému ne. Jakkoliv je to divné, dosud se k této otázce nevyjádřil jediný psycholog ani pedagog. Někteří se domnívají, že trest výuce pomáhá, jiní si zase myslí, že škodí.

MICHAIL

A co si myslíte vy?

KOLCOV

Nemyslím si nic. Přesněji, domnívám se, že odpověď na tuto otázku musí být založena na čistě vědeckém základu. A proto také provádíme náš experiment.

KIRA

A v čem tedy bude spočívat?

KOLCOV

Vy, Kiro, a vy, Michaile, dnes budete hrát roli učitele. Vaším úkolem bude zajistit, aby se žák co nejrychleji a co nejlépe naučil lekci, řekněme nějaký úryvek ze Shakespeara o délce dvaceti veršů. Alisa Lvovna obětavě souhlasila, že se ujme role žáka. Řekněme si na rovinu, že je to docela nepříjemná role. Prosím, Aliso.

Alisa si sedá do elektrického křesla.

KOLCOV

A teď to nejdůležitější: za každou chybu musíte – zdůrazňuji, *musíte* – žáka potrestat ránou elektrickým proudem, jehož napětí se bude postupně zvyšovat.

MICHAIL

(pokyvuje hlavou) To je teda drsný experiment.

KOLCOV

Nedá se nic dělat. Hledání pravdy není vždy procházka růžovým sadem.

KIRA

A nemyslíte, si, že taková metoda učení traumatizuje duši žáka, ať už je výsledek jakýkoliv?

KOLCOV

(suše) Duše žáka mě v tomto experimentu nezajímá. Mým cílem je jen určit, zda strach z trestu napomáhá učení nebo nikoliv. A vliv trestu na duševní stav žáka, to už je jiný problém.

MICHAIL

A ty rány proudem... bolí?

KOLCOV

Samozřejmě, zejména při vysokém napětí. Jinak by to nebyl trest. Podívejte se. *(Ukazuje studentům ovladač vedle křesla a mačká tlačítka. Na monitoru počítače se rozsvítí číslice 20)* Při každém dalším stisknutí tlačítka se napětí automaticky zvýší o dvacet voltů. Vidíte? *(Několikrát zmáčkne tlačítka. Na monitoru počítače se postupně rozsvěcí čísla 40, 60, 80 atd.)* Do osmdesáti nebo sta voltů jsou rány vcelku snesitelné, ale pak začínají být velmi nepříjemné.

MICHAIL

Vy to vysvětlujete tak chladnokrevně. Vůbec z toho nemám dobrý pocit.

KOLCOV

Jen se to snažím vysvětlit co nejpřesněji.

KIRA

Je stanovena nějaká hranice toho napětí?

KOLCOV

Ano, tři sta voltů.

MICHAIL

A není to životu nebezpečné?

KOLCOV

Tři sta voltů, to už není žádná legrace. Naštěstí to dosud vždycky dopadlo dobře, a Alisa Lvovna navíc pravidelně chodí na zdravotní prohlídky. *(Alise)* Mimochodem, kdy jste byla naposledy u lékaře?

ALISA

(nejistě) U lékaře? Docela nedávno.

KOLCOV

A co říkal na vaše srdce?

ALISA

(opět nejistě) Že je v naprostém pořádku.

KOLCOV

Máte s sebou potvrzení?

ALISA

Ne... Nevěděla jsem, že ho budete chtít vidět.

KOLCOV

(zamračí se) To je vlastně porušení pravidel... Co se dá dělat, budeme doufat, že to tentokrát vyjde.

MICHAIL

(vesele) Nebojte se, Aliso Lvovno. Já osobně vám nehodlám způsobovat žádné nepříjemnosti.

KOLCOV

Tak to ne, přátelé. Vaší povinností je lekci bezpodmínečně dokončit. To znamená, že musíte žáka naučit celý úryvek a musíte to udělat za co možná nejkratší dobu. Čím rychleji si žák zapamatuje text, tím výše budou ohodnoceny vaše pedagogické schopnosti. Rozumíte všemu?

MICHAIL

Ano.

KOLCOV

Nezastírám, že podle toho, jak zvládnete lekci, budu posuzovat vaši profesní způsobilost a pevnost vaší vůle. Potřebuji aktivní, přemýšlivé a houževnaté studenty, ne nějaké hadrové panáky.

MICHAIL

Budeme se snažit ze všech sil.

KIRA

Můžu položit Alise Lvovně jednu osobní otázku?

Kolcov se tázavě podívá na Alisu.

ALISA

Prosím. A mimochodem, můžete mi říkat jen Aliso.

KIRA

Řekněte mi, proč jste souhlasila, že si do toho křesla sednete? Vždyť je to nepříjemné, dokonce bolestivé.

ALISA

(vyhýbavě) Věda si žádá oběti.

KIRA

A vy jste souhlasila, že se stanete obětí, z lásky k vědě? Nebo... nebo proto, že jste chtěla pomoci Andreji Nikolajeviči?

KOLCOV

Abych ukojil vaši zvědavost, Kiro, prozradím vám, že Alisa Lvovna dostává za svou skutečně nepříjemnou práci velmi slušně zapláceno.

MICHAIL

Ale copak není nemorální nutit člověka dělat takovou práci, i když za to dostane peníze? Časy gladiátorů už jsou dávno pryč.

ALISA

Nikdo mě nenutil. Dostala jsem nabídku a přijala jsem ji.

KOLCOV

(suše) To už by stačilo. Každý vydělává peníze tak, jak chce a jak může. Ještě nějaké otázky?

Pauza.

MICHAIL

(snaží se úsměvem zmírnit vzniklé napětí) Všechno je jasné.

KOLCOV

Ještě chci dodat, že vaše účast na experimentu je naprosto dobrovolná. Ale jakmile zahájíte lekci, musíte k ní přistupovat maximálně zodpovědně. Připomínám, že tento pokus je pro vědu velmi důležitý. *(Pauza)* Kiro, nerozmyslela jste si to?

KIRA

Spoléhám na vaši autoritu.

KOLCOV

To mě těší, ale v takové otázce se musíte rozhodnout sama za sebe. Tento výzkum je potřebný pro vědu i pro společnost, ale pokud se vám nelíbí, ještě je čas odejít. Najdou se jiní asistenti. A propos, nepozval jsem vás, ale Natašu.

KIRA

Zůstanu.

KOLCOV

A vy, Michaile?

MICHAIL

Abych byl upřímný, čekal jsem něco zajímavějšího než obyčejnou lekci, ale souhlasím.

KOLCOV

Výborně. A poslední věc: za účast na experimentu dostanete oba zaplacené. Není to moc, ale alespoň nějak budete odměněni. Prosím, vezměte si to. A tady se mi podepište.

Dává studentům peníze.

MICHAIL

Proč... Za co... Když je potřeba, rád pomůžu jen tak... dobrovolně.

KOLCOV

Jestli chcete, můžete ty peníze potom věnovat naší univerzitě. Ale teď si je vezměte, je to podmínka tohoto experimentu. *(Michail si neochotně bere peníze. Také Kira schovává peníze do peněženky. Kolcov vesele pokračuje)* Tak, a smlouvu máme uzavřenou! Michaile, pojďme připravit elektrody.

Kolcov vyhrne asistence rukáv po loket a za pomoci studentů jí připevní na kůži elektrody.

KOLCOV

Výborně. A teď mi prosím pomozte připoutat asistentku ke křeslu.

MICHAIL

(překvapeně) Připoutat? Proč?

KOLCOV

To pochopíte později. Ale nestahujte ty popruhy příliš... Tak, dobře... *(Michail neochotně pomáhá Kolcovovi připoutat Alisu popruhy ke křeslu)* Hotovo. *(Studentům)* Tak, kdo půjde jako první?

MICHAIL

Dávám přednost dámě.

KOLCOV

Velmi dobře. Kiro, začněte. Tady máte Shakespeara, prolistujte si ho a vyberte nějaký úryvek o dvaceti verších, který se vám bude líbit. *(Michailovi)* A vy zatím počkejte ve vedlejší místnosti. Nikoho sem nepouštějte a ani sem sám nechod'te.

MICHAIL

A to se nemůžu dívat?

KOLCOV
(tvrdě) Ne.

MICHAIL
Když počkat, tak počkat. *(Při odchodu říká Kiře) Hodně štěstí!*

Michail odchází, Kira listuje knihou.

KIRA
Aliso Lvovno...

ALISA
Vždyť jsem říkala, že mi můžete říkat jen Aliso. Jsem přece vaše žačka.

KIRA
Dobře. Jen jsem se chtěla zeptat, neviděly jsme se už někdy?

ALISA
To je možné, nevzpomínám si. Možná u Andreje?

KIRA
Nechodím k panu profesorovi domů. Ale váš obličej mi připadá povědomý.

ALISA
Protože je tuctový. Takový obličej potkáte na každém kroku.

KOLCOV
Dejte se do práce, Kiro.

KIRA
(listuje v knize) Ještě jsem nevybrala vhodný úryvek... Tak, už jsem ho našla.

KOLCOV
Takže začínám měřit čas. *(Zapíná časomíru na digitálních hodinkách)*

KIRA
(čte úryvek, otočená spíše ke Kolcovovi než ke své „žačce“)
Stojím tu před vámi, můj drahý pane,
taková, jaká jsem. A třebaže
pokud jde o mne, nemám ctižádost
být lepší, kvůli vám já dvacetkrát
chci ztrojnásobit všechno, co jen mám.

Tisíckrát krásnější bych chtěla být,
 desettisíckrát bohatší, jen abych
 pro vás, můj pane, zvýšila svou cenu
 v ctnosti i kráse, majetku i přízni.
 Úhrnem vzato, kdo já vlastně jsem?
 Jen nevzdělaná, nezkušená dívka,
 co štěstí má, že není příliš stará,
 snad ani příliš od přírody hloupá,
 a leccemu se může naučit.
 Svou duši navíc, v tom má nejvíc štěstí,
 podřídít může bezvýhradně vám -
 vy jste můj pán, můj vladař a můj král.
 Všechno, co jsem a mám, teď patří vám.
 Před chvilkou ještě byla jsem svou paní,
 královnou svého sídla a svých sluhů,
 teď ale sluhové i dům jsou vaše
 a s nimi vaše jsem i já, můj pane.

(Pokládá knihu) Přesně dvacet veršů.

KOLCOV

(po chvilce mlčení) Velmi dobře. Pokračujte.

KIRA

(Alise) Poslouchejte pozorně.

Stojím tu před vámi, můj drahý pane,
 taková, jaká jsem.

ALISA

(nečekaně zvučným a výrazným hlasem)

Stojím tu před vámi, můj drahý pane,
 taková, jaká jsem.

KIRA

(překvapeně, nepřátelským tónem) Vy ale umíte krásně recitovat.

A třebaže

pokud jde o mne, nemám ctižádost
 být lepší, kvůli vám já dvacetkrát
 chci ztrojnásobit všechno, co jen mám.

ALISA

(její hlas ztrácí jistotu)

A třebaže

pokud jde o mě, nemám ctižádost... nemám ctižádost...
 kvůli vám...

KIRA

(spokojeně) Udělala jste chybu, Aliso. Dávejte pozor. *(S vítězoslavným úsměvem stiskne tlačítko. Na obrazovce počítače se rozsvítí číslice 20. Alisa na trest nereaguje)* Zopakujeme si tyto verše.

A třebaže
pokud jde o mne, nemám ctižádost
být lepší, kvůli vám já dvacetkrát
chci ztrojnásobit všechno, co jen mám.

ALISA

(opakuje)
Kvůli vám já dvacetkrát
chci ztrojnásobit všechno, co jen mám.

KIRA

Tisíckrát krásnější bych chtěla být,
desettisíckrát bohatší, jen abych
pro vás, můj pane, zvýšila svou cenu
v ctnosti i kráse, majetku i přízni.

ALISA

Tisíckrát krásnější bych chtěla být,
tisíckrát bohatší, jen abych...

KIRA

Ne tisíckrát, ale desettisíckrát. Desettisíckrát bohatší. *(Stiskne tlačítko a na monitoru počítače se objeví údaj 40 voltů. Alisa se mračí)* Bolí vás to?

ALISA

To nic, dá se to vydržet.

(Pauza)

KOLCOV

Kiro, proč jste přestala? Pokračujte?

KIRA

(zvázní a opět se soustředí) Aliso, velmi vás prosím, dávejte pozor. Ten text není obtížný, není těžké si ho zapamatovat. *(Čte pomalu a zřetelně)*
Úhrnem vzato, kdo já vlastně jsem?
Jen nevzdělaná, nezkušená dívka.

ALISA

Úhrnem vzato... Úhrnem vzato, kdo já tedy jsem?
Jen nevzdělaná...

(Kira po krátkém zaváhání stiskne tlačítko. Alisa sebou škubne, Kira také. Na monitoru svítí číslo 60)

KIRA

(odmlčí se, provinile) Andreji Nikolajeviči, co kdybychom ten pokus přerušili?

KOLCOV

Proč?

KIRA

Nelíbí se mi to.

KOLCOV

Ale to přece není důvod, Kiro! V práci nebo ve škole se nám taky často leccos nelíbí, ale stejně to děláme, protože prostě musíme! Já vám například čtu nudné přednášky, vy se je šprtáte, Alisa Lvovna sedí v tomto křesle – každý máme nějakou povinnost!

KIRA

Ale stejně se mi ten experiment nelíbí.

KOLCOV

Kiro, považujete mě za dobrého odborníka?

KIRA

Rozhodně.

KOLCOV

A myslíte si, že bych byl schopen provádět pokus, který by byl z odborného hlediska zbytečný?

KIRA

Ne.

KOLCOV

Tak mi důvěřujte a přestaňte váhat.

Kira s povzdechem bere knihu, ale pak ji znovu pokládá.

KOLCOV

Proč jste se zarazila?

KIRA

Vaši asistentku to bolí.

KOLCOV

Nevšímejte si toho. Podstupuje to naprosto dobrovolně.

ALISA

Jak můžu ignorovat, že trpí?

KOLCOV

Kiro, miliony, možná dokonce miliardy dětí na celém světě jsou vystavovány krutým tělesným trestům. Naším úkolem je tady zjistit, zda tyto tresty přináší alespoň nějaký užitek. Srovnajte to: miliony dětí a jediná Alisa. Lze vůbec brát ohledy na nepohodlí jednoho člověka a na vaše obavy, když můžeme usnadnit úděl mnohých, přinést užitek vědě a celé společnosti? *(Tvrdě)* Pokračujte v experimentu.

KIRA

(neochotně se znovu pouští do čtení)

Jen nevzdělaná, nezkušená dívka,
co štěstí má, že není příliš stará,
snad ani příliš od přírody hloupá,
a leccemu se může naučit...

Opakujte.

ALISA

Jen nevzdělaná, nezkušená dívka,
co štěstí má, že není příliš stará,
snad ani... snad ani nejsem...
od přírody hloupá,
a něčemu se můžu přiučit.

Kira stiskne tlačítko. Alisa tiše vykřikne. Na monitoru je číslice 80. Kira zavírá knihu.

KOLCOV

Co je zase, Kiro? *(Dívka neodpovídá)* Pokračujte prosím.

KIRA

(sklopí hlavu) Nemůžu.

KOLCOV

Kromě jiných předmětů jsme spolu měli i psychologii učení, předved'te mi tedy své výborné znalosti. Vždyť toto je něco jako zkouška, ověření vaší kvalifikace. Doufám, že si to uvědomujete?

KIRA

Ano.

KOLCOV

Tak pokračujte. *(Kira mlčí)* Ale no tak Kiro, nebuďte tak přecitlivělá. Musíme se povznést nad emoce. Jsme přece vědci.

KIRA

Ale ne řezníci.

KOLCOV

(suše) Ta úderná, ale prázdná slova jsou zbytečná. Pavlova a Pasteura taky obviňovali z krutosti, když prováděli pokusy se zvířaty, ale právě tito vědci, a ne ti, kteří je haněli, pracovali pro blaho lidstva.

KIRA

Promiňte, možná jsem se vyjádřila příliš ostře...

KOLCOV

Nejen ostře, ale taky naprosto nevhodně, Prosím vás, nesnažte se zamluvit svou profesní neschopnost řečmi o morálce. Takový zkušební pilot nemusí snášet jen nějakou slabou bolest, ale někdy dokonce i riskuje život, když testuje všelijaké staré rachotiny. Ale nikdo – zdůrazňuji – nikdo nepovažuje tuto profesi za nemorální. Povolání vojáka, hrobníka nebo řezníka je nepříjemné, ale potřebné, a proto morální. Jakékoliv činnosti, které společnost potřebuje, jsou omluvitelné. A to se týká taky povinností mé asistentky.

KIRA

Mně nevadí její povinnosti, ale ty moje. Proč bych měla mačkat to tlačítko, když nechci?

KOLCOV

Myslíte si, že je morálnější přesunout tuto povinnost na jiné?

KIRA

Nemyslím si nic.

KOLCOV

Kiro, považoval jsem vás za pilnou a schopnou studentku. Bohužel jste mě zklamala.

KIRA

(sotva slyšitelně) Vy mě také.

Kolcov zbledne.

KOLCOV

Víte, že jsem byl proti vaší účasti na experimentu, ale vy jste byla neoblomná. Co si teď mám myslet o vašem chování?

Pauza.

KIRA

Když je pro vás ten experiment tak důležitý, můžu si s Alisou Lvovnou vyměnit místo?

KOLCOV

(překvapeně) Co prosím?

KIRA

Já si sednu do křesla a ona ať mačká to tlačítko.

Kolcov a Alisa se na sebe podívají.

KOLCOV

To je naprosto vyloučené.

KIRA

Proč?

KOLCOV

Už jen proto, že nemáte povolení od lékaře.

KIRA

Alisa taky ne.

KOLCOV

O tom teď nebudeme diskutovat. Pokračujte v lekci, Kiro, i tak už jste ztratila spoustu času.

Kira po dlouhém váhání otevírá výtisk Shakespeara a pomalu hledá potřebnou stranu.

KIRA

Svou duši navíc, v tom má nejvíc štěstí,
podřídít může bezvýhradně vám -
vy jste můj pán, můj vladař a můj král.
Všechno, co jsem a mám, teď patří vám...

Její hlas stále slábne, až nakonec úplně utichne.

KOLCOV

Co se děje?

Kira mlčky zavírá knihu.

KOLCOV

Co je s vámi, Kiro?

KIRA

(provinile) Já nemůžu.

KOLCOV

(suše) Škoda. Brzy získáte diplom. Chtěl jsem vás doporučit na velmi zajímavou práci ve špičkové firmě, ale teď jsem se přesvědčil, že vám chybí disciplína a smysl pro povinnost. Obávám se, že zůstanete bez práce.

Kira mlčí.

KOLCOV

Pokud se nemýlím, dostáváte od univerzity stipendium?

KIRA

Ano, od minulého roku.

KOLCOV

A z čeho jste žila předtím?

KIRA

Pracovala jsem jako servírka.

KOLCOV

Nezaručuji, že vám bude stipendium i nadále vypláceno.

Kira mlčí.

KOLCOV

Tak budete pokračovat v pokusu?

Kira mlčí.

KOLCOV

Dobře. Můžete jít.

Kira zamíří ke dveřím.

KOLCOV

Tudy ne. Jděte prosím druhými dveřmi. Nesmíte se potkat s dalším účastníkem experimentu.

Kira zamíří k druhému východu, ale v tom okamžiku do laboratoře vtrhne Michail. Je rozrušený.

MICHAIL

Andreji Nikolajeviči!

KOLCOV

(ostře, téměř hrubě) Co se děje, Michaile? Přece jsem vám přísně zakázal sem chodit!

MICHAIL

Promiňte, ale...

KOLCOV

Žádné ale. Opusťte prosím laboratoř.

MICHAIL

Jenom jsem chtěl říct, že se tam sešli novináři...

KOLCOV

Kdo je zavolal?

MICHAIL

Copak jste je nezavolal vy?

KOLCOV

(zamyslí se) Pokračujte.

MICHAIL

Proč jste nám s Kirou neřekl, že vám vedení univerzity tento experiment zakázalo?

KOLCOV

To vám řekli novináři?

MICHAIL

Ano. Nemají pravdu?

KOLCOV

Ne. Ten zákaz platí pro mě, ne pro vás. Pro vás účast na experimentu nebude mít žádné formální následky.

MICHAIL

Jste si jistý?

KOLCOV

Samozřejmě. Vždyť jste neměl ponětí ani o zákazu, ani o samotném experimentu.

MICHAIL

Ale teď už to všechno víme.

KOLCOV

A já opakuji... *(Přeruší sám sebe)* Mimochodem, jestli máte nějaké obavy, ještě je čas ustoupit. Vraťte peníze a můžete jít.

MICHAIL

(po krátkém zaváhání) Nemyslete si, že jsem nějaký zbabělec. Vlastně se nemám čeho bát. Vždyť jen plním pokyny svého profesora.

KOLCOV

To jste řekl výborně.

ALISA

A ti novináři se vás na něco ptali?

MICHAIL

Ano. Řekl jsem jim, v čem spočívá ten experiment. *(Usmívá se)* Nemohl jsem odolat tomu pokušení poskytnout svůj první rozhovor v životě. *(Všimne si, že se Kolcov mračí, a s obavou se ptá)* Udělal jsem něco špatně?

KOLCOV

To nic. Všechno je v pořádku, Michailo. Já v podstatě nikdy neinformuji tisk o nedokončené práci, ale nic tak strašného se nestalo. Běžte, přáteli, a pokračujte v rozptylování novinářů. Zítřka budete hrdinou dne. *(Doprovází Michaila ke dveřím)* Brzy vás zavolám.

Michail odchází. Kolcov za ním zavírá dveře.

KIRA

A kdo vůbec zavolal ty novináře? Vedení univerzity?

KOLCOV

Nejspíš ano. Možná pod tlakem shora.

KIRA

Proč?

ALISA

Aby mě vyrušili, nebo vystrašili... není to jedno, Kiro? Pro vás už experiment skončil.

KIRA

A co bude s vámi?

KOLCOV

Nebude to tak zlé. Přinejhorším mě propustí.

KIRA

A vy budete přes to všechno pokračovat v experimentu s Michaiilem?

KOLCOV

Samozřejmě.

KIRA

Copak vám ta lekce se mnou nestačila?

KOLCOV

Moc se ptáte, Kiro. Na shledanou.

KIRA

Můžu tu zůstat a dívat se?

KOLCOV

Proč?

KIRA

Třeba jsem něco nepochopila, a když se podívám na Michailovu lekci, dojde mi to.

KOLCOV

Vaše přítomnost je naprosto vyloučena.

KIRA

Proč?

KOLCOV

Budete Michaila znervózňovat, nebude se moci soustředit.

KIRA

Můžu si sednout za plentu.

KOLCOV

Abych pravdu řekl, budete rušit i mě.

KIRA

Čím? Budu úplně potichu.

KOLCOV

Nechápu, proč na tom tak trváte.

KIRA

Když tvrdíte, že jsem nezískala vaši důvěru...

KOLCOV

Tak co?

KIRA

Musím zjistit, jak zvládnou lekci jiní.

KOLCOV

Je to vůči Michailovi neetické. Jak byste se cítila, kdybyste zjistila, že odposlouchává za plentou váš intimní rozhovor s lékařem?

KIRA

To je něco úplně jiného. On přece nebude říkat nic o sobě, prostě povede lekci. A mě zajímá, jak si s ní poradí.

KOLCOV

Ach tak, on je to vlastně váš snoubenec... (*Zamyslí se*) No dobře, zůstaňte. Ale mám jednu podmínku: musíte mi slíbit, že do experimentu nebudete zasahovat.

KIRA

Samozřejmě.

KOLCOV

Sedněte si sem. Tady si vás Michail nevšimne, a vy přitom vše uvidíte a uslyšíte.

KIRA

(*usazuje se za plentou*) Děkuji.

KOLCOV

Ale pamatujte si – jako byste tu nebyla. Slibujete?

KIRA

Máte moje slovo.

KOLCOV

Dávejte pozor...

ALISA

(*unaveně*) Andreji, podej mi prosím tašku.

Kolcov jí podává tašku. Alisa vytáhne tabletku, spolkne ji a zapije vodou.

KOLCOV

(starostlivě) Nevypadáš moc dobře... Neměli bychom toho pro dnešek nechat?

ALISA

Já jsem v pořádku.

KOLCOV

Opravdu?

ALISA

(usmívá se) Opravdu.

KOLCOV

Tak uděláme aspoň malou přestávku.

Uvolňuje popruhy, sundává elektrody a vysvobozuje Alisu z křesla. Alisa vstane, udělá několik kroků a znovu si sedá.

KOLCOV

Neměli bychom ten pokus přece jen zrušit?

ALISA

Ale ne, pojďme to dokončit. To už je přece poslední, ne?

KOLCOV

Ano, úplně poslední.

ALISA

To je dobře. Jenom si chvilku odpočinu.

KOLCOV

Takže si uděláme přestávku.

O přestávce nemusí jednající postavy opustit scénu: Kolcov si tiše povídá s Alisou, Kira sedí ve svém rohu.

KONEC 1. DĚJSTVÍ

2. DĚJSTVÍ

KOLCOV

(Alise) Odpočinula sis? Můžeme začít?

Alisa se neochotně přemísťuje na elektrické křeslo. Kolcov ji přivazuje, připevňuje na ni elektrody, na počítači nastavuje nulu, přejíždí očima po místnosti, uvidí tašku, kterou tu nechala Kira, a podá ji dívce.

KOLCOV

Ještě jednou vám říkám – jestli nedodržíte slovo...

KIRA

Nemějte obavy.

KOLCOV

Dobrá tedy. (*Jde ke dveřím a zve dovnitř Michaila*) Pojd'te dál!

MICHAIL

(*vchází a rozhlíží se po místnosti*) A kde je Kira?

KOLCOV

Odešla.

MICHAIL

To na mě nepočkala? A jak zvládla lekci?

KOLCOV

(*stručně*) Výborně.

MICHAIL

O tom jsem nepochyboval. Kira je rozený pedagog. Vím to, pomáhá mi s přípravou na zkoušky. (*Vesele*) Tak, Aliso, jestlipak jste byla poslušná žačka?

KOLCOV

Dejte se do práce, Michaile.

MICHAIL

Jsem připraven.

KOLCOV

Podmínky pokusu znáte. Tady máte Shakespeara. Vyberte úryvek a začněte vyučovat. A mějte na paměti, že je nesmírně důležité, aby se Alisa naučila úryvek dobře a včas. Využijte k tomu veškeré své schopnosti.

MICHAIL

Doufám, že to nepokazím. *(Listuje knížkou a říká Alise)* Tak, co vám vybereme? *(Pomrkává)* Třeba si něco pamatujete ještě ze školy? Pokud ano, zašeptejte mi to...

ALISA

Kdepak, vůbec nic. Učili jsme se jenom monolog Hamleta a z toho už si pamatuju jenom to slavné „Být či nebýt“, dál ani slovo.

MICHAIL

Tak já něco vyberu naslepo. Jste pro?

ALISA

Jak chcete.

MICHAIL

(otevívá knihu na náhodné stránce) Tak... Jste připravena?

ALISA

Ano.

MICHAIL

Poslouchejte a opakujte.

KOLCOV

Mačkám stopky.

MICHAIL

(čte) Toho se neobávám. Váží si mě.
Vždycky jsem naslouchal všem jejich prosbám...

ALISA

(opakuje) Toho se neobávám. Váží si mě.
Vždycky jsem naslouchal všem jejich prosbám...

MICHAIL

(radostně) Výborně! Jdeme dál.
Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má lítost pro ně byla lék a balzám.

ALISA

Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má lítost pro ně byla lék i balzám.

(Michail mačká tlačítko. Na monitoru počítače se objeví číslo 20. Alisa reaguje na tuto slabou ránu pouze tím, že opraví chybu)

Promiňte. Má lítost pro ně byla lék a...

MICHAIL

...balzám.

ALISA

Má lítost pro ně byla lék a balzám.

MICHAIL

Zopakujte prosím poslední dva verše.

ALISA

Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má lítost pro ně byla lék i balzám.

(Rána proudem. 40 voltů. Alisa se mračí) Copak jsem udělala chybu?

MICHAIL

(trochu podrážděně) A balzám, ne i balzám. Čtu moc rychle nebo nesrozumitelně?

ALISA

Ne, čtete dobře. Asi se prostě nedokážu soustředit.

MICHAIL

Co kdybychom si zafixovali ty čtyři verše, než půjdeme dál? Pak už jich zbude jen šestnáct.

ALISA

Asi to tak bude lepší.

MICHAIL

Pamatujete si je?

ALISA

Myslím, že ano.

Toho se neobávám. Váží si mě.

Vždycky jsem naslouchal všem jejich prosbám...

(Odmlčí se a provinile říká) Třetí verš mi vypadl.

MICHAIL

Zkuste si vzpomenout. Vážně se mi nechce trestat takovou krásnou ženu.

KOLCOV

Michaile, když udělá žákyně chybu, je *nutné* ji potrestat, ať se vám to líbí nebo ne. Alisa Lvovna se zadržela, tudíž ji *musíte* potrestat. (*Michail po chvílce zaváhání zmáčkne tlačítko. Alisa sebou škubne. Na monitoru svítí číslo 60. Kolcov pokračuje*) A ještě něco. Nemluvte o ničem, co nesouvisí s výukou. Žákyni tím rozptylujete a ztěžujete učení. A čas vám běží. Nemusel byste to stihnout.

MICHAIL

(*zvážní*) Znovu vám přečtu text od třetího verše.
Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má lítost pro ně byla lék a balzám.

ALISA

Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má účast pro ně byla lék a balzám.

Rána proudem. Alisa vykřikne

MICHAIL

Promiňte... dělám to opravdu nerad... Ale spletla jste se: „lítost“, ne „účasť“.

ALISA

Neomlouvajte se, je to vaše povinnost. Za svou nepozornost si můžu sama.

MICHAIL

Zopakujeme tyto verše ještě jednou?

ALISA

Pojďme raději dál.

MICHAIL

Po jejich majetku jsem netoužil,
daněmi jsem je nezatěžoval.

ALISA

Po jejich majetku jsem netoužil,
daněmi jsem je... jsem... jsem je...

Rána. 100 voltů. Alisa sebou škubne a hlasitě vykřikne.

MICHAIL

(*bezradně*) Andreji Nikolajeviči, já nevím, jestli můžu v experimentu pokračovat. Přece jen je to žena...

KOLCOV

(*ostře*) To není žena, ale můj placený zaměstnanec, kterého jsem si za drahé peníze najal, aby vykonal smluvně stanovenou práci. Radši se zaměřte na kvalitu své výuky. Vždy jste byl

spolehlivým studentem. Bud'te jím tedy i teď. Přimějte svou žákyni, aby se soustředila. Nebo to snad nedokážete?

MICHAIL

(Alise, nervózně) Přečtu vám to ještě jednou.

Po jejich majetku jsem netoužil,
daněmi jsem je nezatěžoval...

ALISA

Po jejich majetku jsem netoužil,
daněmi jsem je...

(Odmílčí se, ale pak si s obtížemi vybaví potřebná slova a zakončí verš)

daněmi jsem je nezatěžoval.

MICHAIL

(oddechne si) Výborně, Aliso. Už máme šest veršů. Ještě dvě dvojverší a budeme v půlce.

Nikdy se nemstil, i když chybovali –
má slitovnost jim slzy vysoušela.

ALISA.

Nikdy se nemstil, i když chybovali –
má slitovanost... má slitovanost... jim slzy...

Tlačítko. 120 voltů. Alisa hlasitě sténá.

MICHAIL

(podrážděně opakuje)

Nikdy se nemstil, i když chybovali –

má slitovnost – rozumíte, Aliso, má slitovnost, ne slitovanost, - jim slzy vysoušela. Copak je tak těžké zapamatovat si dva verše?

ALISA

Má slitovnost...

MICHAIL

Ne, nejdřív ten předchozí verš.

ALISA

Já mstil se... nemstil se....

nemstil se nikdy.... nikdy se nemstil...

(Lítostivě) Ztratila jsem se.

Rána proudem. 140 voltů. Alisa křičí a snaží se vytrhnout z pout.

MICHAIL

Nikdy se nemstil, i když chybovali –
(*Podrážděně*) Tak opakujte přece!

ALISA

(*celá se třese*) Nikdy se...
Nemůžu si na nic vzpomenout. Ukončete prosím tu lekci.

MICHAIL

Proč?

ALISA

Bojím se.

MICHAIL

(*potichu profesorovi*) Neměli bychom opravdu raději skončit?

KOLCOV

Když jste ji nenaučil ani deset veršů? Abych řekl pravdu, to bych od vás nečekal.

MICHAIL

Ale vždyť je to pro ni nepříjemné.

KOLCOV

Takže přiznáváte, že jste neuspěl?

MICHAIL

Proč *já*? Ona chce přece skončit, ne já.

KOLCOV

(*spiklenecky*) Ale neposlouchejte ji.

MICHAIL

Proč?

KOLCOV

Vy nevíte, jak dokážou být žáci prohnání? Vždycky se snaží učitele obměkčit. Ale vy musíte být pevný, musíte si je umět podrobit. Máte pevnou vůli?

MICHAIL

To mám, ale...

KOLCOV

Tak dokončete lekci. Je to důležité pro vědu, pro společnost, i pro vás samotného. A kromě toho, Michaille, prostě nemáte na vybranou. Váš otec je podnikatel, že?

MICHAIL

Ano, ale co má společného...

KOLCOV

A vy asi půjdete v jeho stopách?

MICHAIL

Vypadá to tak.

KOLCOV

Tak to vám nemusím vysvětlovat, co je to smlouva, kontrakt a tak dále. Vždyť my jsme spolu uzavřeli smlouvu, nebo ne? Za účast na experimentu jste dostal zapláceno.

MICHAIL

Můžu vám to vrátit.

KOLCOV

Kdepak, příteli, tak to nechodí. Smlouva je cennější než peníze. Jinak riskujete svou pověst. To vy moc dobře víte. Rychle se vraťte k práci, příliš se necháváte rozptylovat. Věřím, že zatímco si tady povídáme, vaše žákyně zapomněla i to málo, co jste ji naučil. Tak honem, Michaille, dejte se do toho! Nechci, abyste byl zbytečně krutý – prostě jen dokončete lekci, to je vše! Přece sakra nechcete být nejhorší ve skupině?

MICHAIL

(vrací se ke křeslu) Mimochodem... říkáte, že Kira zvládla Alisu naučit text?

KOLCOV

No jistě.

MICHAIL

A rychle?

KOLCOV

Nemyslete teď na druhé, myslíte na sebe.

MICHAIL

(posadí se vedle křesla, Alise) Promiňte. Andrej Nikolajevič říká, že skončit nemůžeme. *(Alisa mlčí. Michail otevírá knihu)* Kde jsme přestali?

ALISA

Zopakujme to radši od začátku.

MICHAIL

(pohlédne na hodiny) Obávám se, že s takovou nikdy neskončíme.

ALISA

Stejně bude lepší to zopakovat. Mluvili jste s profesorem tak dlouho... Zdá se mi, že jsem všechno zapomněla.

MICHAIL

(nespokojeně) No dobře. *(Čte)* Toho se neobávám... *(Alisa mlčí. Michail opakuje)* Toho se neobávám... No tak! Toho se neobávám...!

ALISA.

(vzpamatuje se a pokračuje)... Váží si mě.
Vždycky jsem naslouchal všem jejich tužbám...
(Přestává)

MICHAIL

Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má lítost pro ně byla lék a balzám.

ALISA.

Žádosti vyřizoval bez průtahů,
má účast pro ně byla lék a balzám.
(Michail natahuje ruku k tlačítku)
Nedělejte to! Moc vás prosím, nemačkejte to tlačítko! *(Snaží se vzpomenout si)* Má lítost pro ně byla... *(Přestává)*

MICHAIL

To je tak těžké zapamatovat si jedno obyčejné slovo?

ALISA

Promiňte... Myslím jenom na to tlačítko... Nemačkejte ho!

MICHAIL

Tím svým mluvením a roztržitostí mi kazíte lekci. Tak se konečně seberte! Když ne kvůli sobě, tak aspoň kvůli mně! Nechci vypadat jako neschopný učitel.

ALISA

(neodtrhne zrak od Michailovy ruky položené na tlačítku) Má lítost... Prosím vás, nedělejte to!

MICHAIL

Aliso, já vás taky prosím – neříkejte ani slovo navíc. Jenom text!

ALISA

Má lítost... pro ně byla... lék i balzám.

Michail zmáčkne tlačítko. 160 voltů. Alisa hlasitě zakřičí a snaží se vytrhnout z křesla.

MICHAIL

Má lítost pro ně byla lék a balzám.

ALISA

(sotva slyšitelně, pokorně) A balzám...

MICHAIL.

Po jejich majetku jsem netoužil,
daněmi jsem je nezatěžoval...

(Všimne si, že ho Alisa neposlouchá) Tak slyšíte mě?

ALISA

Promiňte. Zopakujte to prosím.

MICHAIL

(sevrě čelist) Vy si ze mě děláte legraci! Už jsem to opakoval desetkrát.

ALISA

Pokud jsem se provinila, potrestejte mě. *(Michail natahuje ruku k tlačítku)* Nedělejte to! *(Z posledních sil.*

Po jejich majetku jsem netoužil,
daněmi jsem je...

Moc vás prosím, ukončete tu lekci. Už nemůžu.

MICHAIL

Ne. Oba jsme se do té práce pustili, tak ji teď taky dokončíme. *(Stiskne tlačítko. 180 voltů. Alisa dlouho křičí a škube sebou v křesle. Michail tvrdošjně opakuje)*
Nikdy se nemstil, i když chybovali...

ALISA

Nikdy jsem se nemstil... i když...

MICHAIL

Já to nechápu – vy to snad děláte schválně!

Stiskne tlačítko. 200 voltů. Alisa se třese jako v zimnici.

ALISA

Pusťte mě! Vidíte, že už nemůžu... Mám nemocné srdce!

MICHAIL

Tolik zbytečných slov vám jde snadno, ale kdovíproč nechcete zopakovat to, co po vás chci já. Ale já z vás tu vaši tvrdohlavost dostanu! *(Stiskne tlačítko. 220 voltů. Alisa úpí)* A teď poslouchejte a opakujte:

Nikdy se nemstil, i když chybovali...

ALISA

(ztěžka dýchá a vyděšeně zírá na tlačítko) Nikdy se nemstil... nikdy se nemstil... *(hlasitě vykřikne)* Aa!

MICHAIL

(hrubě) Proč křičíte? Vždyť jsem to ještě nezmáčkl!

ALISA

(rychle oddechuje) Ale... natáhl jste ruku.

MICHAIL

Dobře. Dám tu ruku pryč. Mluvte.

ALISA

Nikdy se nemstil, i když chybovali...

MICHAIL

No konečně.

Má slitovnost jim slzy vysoušela,
má vlídnost tišila vždy jejich žal,

ALISA

Má slitovanost...

MICHAIL

(celý bez sebe) Zase ta slitovanost! Slitovnost, slitovnost!

ALISA

(vystrašeně) Ne!

MICHAIL

(zlostně) Ale ano! *(Tlačítko. 240 voltů. Alisa se svíjí v křečích. Kira, bledá, se slzami v očích, s hrůzou sleduje lekci)* Tak co? Naučíte se konečně poslouchat? Má slitovnost jim slzy vysoušela... No tak! *(Alisa sténá a nařiká. Michail mačká tlačítko. Alisa se třese a křičí z plných plic)*

KIRA

(vybíhá zpoza zástěny) Přestaň! No tak přestaň!

Michail reaguje na Kiřin příchod docela lhostejně. Je celý pohlcen svou neúspěšnou lekcí.

MICHAIL

Moment, Kiro... Počkej chvíli... *(Alise)* Tak začneme taky někdy pracovat nebo tu budeme pořád jenom fňukat? Tak dělejte, opakujte: Má vlídnost tišila vždy jejich žal... *(Nepříčetně)* Řekl jsem, opakujte! *(Mačká tlačítko. 280 voltů. Alisa křičí, sténá, škuje sebou)*

KIRA

Michaile, ty ses zbláznil! Přestaň!

MICHAIL

(zarputile) Opakujte po mně: Má slitovnost jim slzy vysoušela...

KIRA

Andreji Nikolajeviči, zastavte ho! Vždyť vidíte, že se neovládá!

KOLCOV

Nepletěte se do toho. Dala jste mi slovo.

MICHAIL

Má vlídnost tišila vždy jejich žal...

KIRA

Tohle není experiment, to je mučení! Michaile, vzpamatuj se! Máš před sebou bezbranného, spoutaného člověka! Máš před sebou ženu!

MICHAIL

(ostře) Neruš, Kiro! *(Alise)* Naposledy to říkám po dobrém, zopakujte – má slitovnost jim slzy vysoušela...

KIRA

Andreji Nikolajeviči!

KOLCOV

Běžte pryč!

KIRA

Andreji Nikolajeviči, kdo tady zešilel – on? Vy? Nebo snad já? Okamžitě tu hrůzu zastavte!

KOLCOV

Na to nemám právo. Probíhá tu pokus.

KIRA

Tak to udělám sama. *(Kira se vrhá k Michailovi, který už zase natáhl ruku k tlačítku, a snaží se ho odtáhnout pryč. Michail ji surově odhodí stranou. Kira padá na zem. Kolcov už se k ní málem vrhne, aby jí pomohl vstát, ale pak se zastaví. Kira s hrůzou zírá na oba muže)* Jste snad zvířata?

MICHAIL

(Alise) Má slitovnost jim slzy vysoušela...

KIRA

Andreji Nikolajeviči, já jsem si vás vážila! Já jsem vás... zbožňovala! Byl jste mým vzorem, byl jste... Co se to s vámi stalo? *(Kolcov chce něco říct, ale nedostane ze sebe ani slovo. Kira pokračuje)* Vždyť vy ji... milujete. Copak ani to vás nezastaví? Copak pro vás ta vaše věda tolik znamená? Nebo čekáte, že se něčím tak originálním proslavíte? To je přece odporné! Chcete experimentovat? Tak si do toho křesla sedněte sám!

MICHAIL

(Alise) Má slitovnost jim slzy vysoušela...

Alisa sténá. Michail zvedá ruku k tlačítku. Kira se k němu znovu vrhá, ale Kolcov se jí postaví do cesty.

KIRA

Pusťte mě! Říkám vám, pusťte mě! Michaille, běž od toho křesla! Ty sadisto! *(Kolcovovi)* A vy... Vy jste ještě horší.

MICHAIL

(zrudl, oči se mu podlily krví, hlas ochraptěl) Má slitovnost... Mlčíš? Tak tumáš! *(Stále dokola mačká tlačítko. Na monitoru počítače se rozsvěcuje a zase zhasíná tatáž číslice – 300. Alisa hlasitě křičí, úpí, svíjí se a škube sebou v řemenech)* Tumáš... Tumáš... Tu...

KIRA

(s novými silami se snaží vytrhnout z Kolcovova sevření) Pusťte mě! Vždyť ji zabije! Pomoc! No tak pomozte mi někdo!

Alisa přestane křičet, její tělo povolí a zůstane viset v řemenech křesla. Michail, který ze setrvačnosti ještě několikrát stiskl tlačítko, přestane a zmateně na Alisu zírá. Náhlé ticho působí skutečně děsivě.

MICHAIL

Tak co je vám? *(Alisa nereaguje)* Aliso! *(Alisa mlčí. Michail přejede kalným zrakem po místnosti a snaží se pochopit, kde je a co se to děje. Kolcov pouští Kiru. Ticho. Michail se s obavou dívá na svého školitele)* Andreji Nikolajeviči, co je s ní?

KOLCOV

Nevím.

Přichází k Alise a snaží se nahmatat puls. Pouští ruku; ta zůstává bezvládně viset.

MICHAIL

Má puls?

Kolcov zavrtí hlavou.

KIRA

(s hrůzou) Michaile, ty jsi ji zabil?

MICHAIL

Já jsem nechtěl...

KIRA

Chtěl nebo nechtěl, to je jedno! Ty vrahu! *(Vrhá se ke křeslu a snaží se Alisu probrat)*

MICHAIL

Kiro, já za to nemůžu...

KOLCOV

Ale vždyť právě vy jste mačkal to tlačítko.

MICHAIL

Jak jsem měl vědět, co se může stát? Nevaroval jste mě.

KOLCOV

Ani já jsem nemohl všechno předvídat.

MICHAIL

Vždyť jsem jenom plnil vaše pokyny.

KOLCOV

Já s tím nemám vůbec nic společného.

MICHAIL

Jak to že ne? Vy jste s tím přece začal!

KOLCOV

Nesnažte se svalit vinu na mě.

MICHAIL

A vy ji zase neházejte na mě. Je to jenom vaše vina!

KOLCOV

Já jsem nikoho nemučil.

MICHAIL

Přinutil jste mě k tomu.

KOLCOV

To tedy rozhodně ne. Experimentu jste se zúčastnil dobrovolně a vědomě.

MICHAIL

(zatvrzele) Ne, byl jsem donucen.

KOLCOV

A to vás snad zbavuje odpovědnosti?

KIRA

(omývá Alise obličej a spánky mokrým ručníkem.) Přestaňte se hádat! Oba jste vrazi! A já taky! No co stojíte? Zavolejte honem doktora! Kde je telefon? No honem!

Michail strnule zírá na svou oběť. Ani Kolcov se nehýbe. Kira sama běží ke dveřím, ale zastaví ji Alisin klidný hlas.

ALISA.

Kiro, počkejte.

Kira se otáčí a překvapeně hledí na Alisu – vzpřímenou, čilou, bez jakýchkoliv viditelných stop mdloby nebo fyzické bolesti. Také Michail je Alisinou proměnou ohromen.

KIRA

Jste... jste v pořádku?

ALISA

Uklidněte se, moje milá, ani mi nic nebylo. *(Kolcovovi)* Promiň, Andreji, že jsem přestala hrát svou roli, ale pokračovat by bylo příliš kruté. Tím spíše, že toto už je poslední pokus.

KIRA

Neměla bych přece jen zavolat doktora?

ALISA

Milá Kiro, to není třeba. Vždyť vidíte, že jsem v naprostém pořádku. Radši mi sundejte ta pouta. Experiment skončil.

MICHAIL

Ale vždyť jste právě byla... Myslel jsem... Panebože, vy jste nás ale vyděsila! Copak z elektrošoku se může člověk tak rychle vzpamatovat?

ALISA

Žádné šoky nebyly!

MICHAIL

(nechápaně) A co to teda bylo?

ALISA

Nic. To tlačítko je napojeno jen na počítač.

MICHAIL

Takže jste žádné rány proudem nedostala?

ALISA

Ne.

MICHAIL

To není možné. Vy jste tak křičela, škubala sebou... A bledla...

ALISA

Jestli mi nevěříte, můžete to tlačítko zmáčknout. *(Michail na Alisu nedůvěřivě pohlédne a pomalu natahuje ruku k tlačítku)* No tak se nebojte!

MICHAIL

Ne, mně už to stačilo. *(Odtáhne ruku)*

Kira přichází k ovládání počítače a rázně stiskne tlačítko. Na monitoru se objeví číslice 300.

ALISA

(usmívá se) Tak už mi věříte? Michaile, odvažte mě prosím.

MICHAIL

(s úlevou) Takže to byla jenom hra?

ALISA

Ano, dá se to tak říct.

Michail sundává Alise pouta. Kira se prudce otočí na Kolcova.

KIRA

Co to má všechno znamenat?

KOLCOV

(nejistě si odkašlává) Víte... (Odmlčí se)

ALISA

(vstává z křesla) Kiro, děvče moje, nedívejte se na Andreje... tedy na profesora Kolcova pohledem rozzuřené tygřice. On opravdu za nic nemůže.

KIRA

(vrhne na Alisu nepřátelský pohled) Promiňte, ale kdo vy vůbec jste? Nebo je to netaktní otázka? Opravdu jste profesorova asistentka?

ALISA

Vůbec ne.

KIRA

A kdo teda jste?

ALISA

(trochu posměšně se usmívá) Kdo jsem?

Jen nevzdělaná, nezkušená dívka,
co štěstí má, že není příliš stará,
snad ani příliš od přírody hloupá,
a leccemu se může naučit...

Shakespeare, Kupec benátský, akt třetí, scéna druhá.

KIRA

(zbledne rozčilením) Teď jsem si vzpomněla, kde jsem vás viděla. Vy jste herečka.

MICHAIL

Herečka?

KIRA

Jak to, že jsem vás hned nepoznala?

ALISA

Asi proto, že na scéně vypadám mnohem lépe.

KIRA

Rozhodně. Tady jste vypadala přímo odporně.

KOLCOV

Kiro, ovládejte se. Alisa je moje dobrá přítelkyně.

KIRA

Tak to vám teda gratuluji. Pěkně jste tu s námi sehráli ten krutý a hloupý žert. Umím si představit, jaká to pro vás byla legrace!

KOLCOV

Ujišťuji vás, Kiro, že legrační to pro nás rozhodně nebylo.

MICHAIL

Všechno to tak dobře dopadlo a ty tady musíš křičet. Člověk by řekl, že tě zklamalo, že ty rány proudem nebyly skutečné.

KIRA

Michaile, na tvém místě bych tiše seděla v rohu a dělala, že tu nejsem. Ty už ses dnes projevil ažaž.

ALISA

Kiro, prosím vás, odpusťte nám.

KIRA

Nestojím o vaše omluvy. Jdu pryč, ale na rozloučenou vám chci říct, že vás nenávidím, nenávidím váš hlas, váš úsměv a každé vaše gesto. Jste pozérka a komediantka, nic vám není svaté, vy... Můžete být se sebou spokojená!

Namísto odchodu se Kira sesune na židli a rozpláče se.

MICHAIL

(nerozhodně přichází ke Kire a pokládá jí ruku na rameno) Tak dobře, jak chceš... Půjdeme.

KIRA

Zůstaň, nenávidím tě!

MICHAIL

Ty teď všechny nenávidíš. Uklidni se.

KOLCOV

(Alise) Co budeme dělat?

ALISA

Všechno jim řekneme.

KOLCOV

Myslíš?

ALISA

(Michailovi) Nechte ji být. *(Přichází k dívce se sklenicí vody a hladí ji po vlasech)* Kiro, drahoušku...

KIRA

(uplakaně) Mluvila jsem hloupě... odpusťte mi.

ALISA

To nic. Napij se vody a já ti zatím pošeptám jedno tajemství.

KIRA

Jaké tajemství?

ALISA

Nejdřív se napij. *(Kira pije vodu)* A teď poslouchej. Před chvílkou jsi řekla něco, co znělo jako výtka chudákovi Kolcovovi, ale pro mě to byl kompliment. Nicméně *(nakloní se ke Kiřinu uchu)* já nejsem Andrejova milenka, nikdy jsem nebyla a nejspíš ani nikdy nebudu.

KIRA

Proč mi to teď říkáte?

ALISA

Jsme prostě staří přátelé. A já naprosto schvaluji tvou volbu.

KIRA

(zaraženě) Jakou volbu?

ALISA

Ale no tak, Kiro... Předě mnou si nemusíte na nic hrát. Téhle psychologii rozumím víc než váš profesor. *(Hlasitě)* A teď jim, Andreji, vysvětli podstatu pokusu.

KOLCOV

V první řadě bych se chtěl omluvit, že jsem vám zatajil skutečný smysl vašich lekcí, ale jinak to nešlo.

MICHAIL

Copak ten pokus nespočíval ve zkoumání metod učení?

KOLCOV

Jistě že ne.

KIRA

A v čem tedy?

KOLCOV

Na to se nedá odpovědět stručně, a proto začnu ze široka. Takže buďte trpěliví. (*Ukáže na židle*) Prosím. (*Všichni se posadí*) Barbarství a krutost existovaly vždycky, ale až v poslední době se staly masovou záležitostí. Nesmyslné války, terorismus, popravy rukojmích, náboženské spory, nepřátelství mezi národy, genocida, mučení, násilí, vraždy, to všechno každý z nás dennodenně pozoruje a cítí. Svět příliš zdrsnel. A psychologové se musí pokusit pochopit, co se děje.

MICHAIL

Už tomu rozumím. Ve vašem experimentu zkoumáte krutost.

KOLCOV

Ne tak úplně.

MICHAIL

Tak co tedy?

KOLCOV

Vydržte, všechno pěkně popořadě... Nabízí se otázka, jací lidé páchají všechny ty zločiny? Kdo umísťuje výbušniny do automobilů a letadel, vyhazuje do povětří autobusy s dětmi, střílí ženy, míří hlavní revolveru na politiky?

MICHAIL

Sadisti, maniaci a gangsteři.

KOLCOV

Vůbec ne. Ve většině případů jsou to spořádaní občané, čestní, mírumilovní a klidní lidé. Často milují své ženy a děti, mají soucit se zvířaty, věří v boha a poslouchají Mozarta.

KIRA

Jak jde tohle dohromady?

KOLCOV

Jde to výborně dohromady. Tito zločinci navíc ani nemají výčitky svědomí. Víte, oni jen plnili rozkaz, to je jejich omluva. A tak jsem vymyslel dlouhou sérii pokusů, kterou jsem nazval Experiment poslušnost.

KIRA

Poslušnost? Proč poslušnost a ne krutost?

KOLCOV

Skutečnou podstatou pokusu je zjistit, do jakých krajností je člověk schopen zajít, když způsobuje bolest nevinné oběti na příkaz nadřízeného, a v jakém stádiu odmítne pokračovat.

MICHAIL

Tak o to tedy šlo...

KIRA

Takže váš úkol nespočíval jen v pozorování pokusu, ale také v účasti na něm?

KOLCOV

Bohužel.

KIRA

(povzdechne si) Pustil jste se do toho opravdu energicky.

KOLCOV

To bylo také smyslem experimentu. Metody mého nátlaku byly také promyšleny a vybrány předem.

MICHAIL

Copak i to jste si musel předem promyslet?

KOLCOV

Samozřejmě. Vybral jsem typické, dalo by se říci klasické metody, které společnost používá pro vytvoření vlivu na lidi. Je to za prvé přímé využití moci, výzva k poslušnosti, k disciplíně. Za druhé, úvaha o tom, že toto nemorální jednání – v našem případě mučení nevinné ženy – bude užitečné pro vědu, společnost, politickou stranu, vlast, lidstvo a tak dále. Poté apeluji na vědomí závazku, připomínám naši dohodu, finanční odměnu, kterou za svou práci dostáváte, a podobné věci. Nakonec vám za poslušnost slíbím profesní úspěch a v opačném případě naopak neúspěch. Jak vidíte, můj plán je docela jednoduchý.

MICHAIL

(zasmušile) A velmi účinný.

KOLCOV

Ve většině případů jsem nemusel použít všechny tyto metody. Stačila pouze má přítomnost a několik slov vyřčených přesvědčivým tónem a účastník pokusu přestal nést odpovědnost.

MICHAIL

No ano... Vypadá to, že jsem se neukázal zrovna v nejlepším světle.

KOLCOV

Abych pravdu řekl, ne. Ale může vás uklidnit, že převážná většina účastníků jednala stejně jako vy. Ukázalo se, že v podstatě každý z nás je schopen neomezené krutosti.

KIRA

To nemyslíte vážně!

KOLCOV

S Alisou jsme provedli stovky pokusů. Nejen v Rusku, ale i v zahraničí. Dvě třetiny účastníků klidně mučily spoutaného člověka.

KIRA

Dvě třetiny?!

KOLCOV

A v Německu byl podíl absolutně poslušných ještě vyšší – osmdesát pět procent!

KIRA

To není možné!

ALISA

Ale ano, Kiro, je to možné! S jakou lhostejností a pokorou, někdy dokonce s potěšením, mačkali to tlačítko! Je mi hrozně, jenom si na to vzpomenu!

Michail sklopí hlavu.

KOLCOV

Výsledky experimentu jsou prostě skandální. Vláda je s nimi velmi nespokojená. Proto také vedení univerzity pokus zakázalo.

KIRA

A proč jste tedy zákaz porušil?

KOLCOV

Ze začátku jsem vůbec neměl v plánu zapojovat do této práce své studenty. Proč bych si s nimi měl komplikovat vztahy?

ALISA

To byla správná úvaha.

KOLCOV

Ale když jsem se dověděl o zákazu, z principu jsem se rozhodl, že nebudu ustupovat ničím tlaku a provedu pokus alespoň se dvěma našimi studenty.

MICHAIL

To je pro vás věda tak důležitá?

KOLCOV

(nečekaně se rozohní) Nejde o vědu, sakra! Copak nevidíte, jak nás doslova zaplavuje krutost a otrocká pokora před mocí? Tomu se přece musí někdo postavit! Jinak se svět úplně zblázní!

ALISA

Už se zbláznil.

Pauza.

MICHAIL

Ale proč jste vlastně přizval k pokusu právě nás, mě a Kiru?

KOLCOV

Vás a Natašu? Neměl jsem k tomu žádné zvláštní důvody. Prostě jsem chtěl vybrat zdravé studenty z dobře zajištěných rodin, kteří nejsou závislí na drogách, nemají žádné psychické poruchy, nespáchali žádné závažné přestupky a tak dále.

KIRA

A já podle vás nesplňuji tyto požadavky?

KOLCOV

(protestuje) Kiro...

KIRA

Proč jste tedy tak tvrdošijně odmítal mou účast?

KOLCOV

(po krátké odmlce) Měl jsem k tomu pádné důvody.

MICHAIL

A co tedy dokazuje ten váš experiment? Že člověk je ve své podstatě krutý?

KOLCOV

Ne. Nejde o krutost, ale o to, jak snadno se podřizujeme autoritě, nadřazeným, moci. Když účastníci pokusu vedli lekci sami, v mé nepřítomnosti, málokdy se uchylovali k sadismu. Ale jakmile jsem se objevil já, člověk, na kterého mohli přenést morální odpovědnost, tyran se okamžitě stali lhostejnými k zoufalému křiku oběti! Navíc jsem pak s těmito „učiteli“ mluvil několik dnů po provedení pokusu, kdy měli možnost vzpamatovat se a o všem popřemýšlet. Myslíte, že někdo svého jednání litoval? Že měl někdo výčitky? Téměř nikdo! Odvedli práci „ve jménu vědy“, dostali své peníze a na všechno zapomněli!

KIRA

To není možné! Tomu odmítám věřit.

KOLCOV

Proč? Už od narození nás učí poslouchat. Doma, ve školce, ve škole, na vojně, v práci – všude nám vtoukají do hlavy myšlenku o nutnosti a užitečnosti disciplíny, o pokoře vůči starším, o nadřazených a státu.

MICHAIL

Vy jste proti disciplíně?

KOLCOV

Jistě že ne. Společnost bez ní nemůže existovat. Ale proč nám se stejnou energií nevštěpují, že veškeré naše jednání musí být lidské a že zodpovědnost za ně neseme jenom my sami?

MICHAIL

Takže pokud se dostanu na vojnu nebo na nějaké podobné místo, taky se ze mě může stát... tyran?

KOLOCOV

Tak jako z každého z nás.

MICHAIL

Tomu nevěřím. Ale v každém případě je dobře, že jsem tuto lekci dostal. Pokud mě pošlou bojovat, budu vědět, na co si mám dát pozor.

KOLCOV

To je výborné, Michailo, ale pozor si musíte dávat nejen v takových mezních situacích, jako je vojenská služba nebo práce v koncentračním táboře. Ještě těžší je zachovat si svoje „já“ v běžném životě. Copak se skoro každý den neuklidňujeme myšlenkami typu „jen děláme to, co nám poručili“ nebo „stejně na nás nic nezávisí“. Pokud z toho, co tady proběhlo, opravdu chcete získat lekci, zamyslete se hlavně nad tím, jak se chováte každý den.

KIRA

To není špatná rada pro poslušného syna.

MICHAIL

Nelíbí se mi ten tvůj soudcovský tón. Zajímalo by mě, ve kterém bodě jsi ty sama přerušila lekci? (*Kira neodpovídá*) Nechceš se přiznat?

KOLCOV

Myslím, že Kira mlčí proto, že vás nechce zarmoutit. Přestala při osmdesáti voltech.

MICHAIL

Jenom?

KOLCOV

Ano.

MICHAIL

Asi jste ji prostě nenutil.

KOLCOV

Naopak, na Kiru jsem velmi naléhal, tím spíš že na ni jsem měl čím zapůsobit, zatímco na vás téměř ne.

MICHAIL

To by mě zajímalo, jaký je mezi námi rozdíl? Oba jsme studenti, studujeme v jedné skupině...

KOLCOV

(*živě mu skáče do řeči*) Jaký je mezi vámi rozdíl? No prosím. Kira nemá žádné peníze kromě stipendia a vy jste zajištěný; Kira si váží diplomu, který získá, ale pro vás je to jen okrasa; Kira se strachuje, jestli se jí podaří sehnat práci, a vy se zapojíte do podnikání vašeho otce; Kira miluje svou profesi, ale vás, přestože jste ctižadostivý a máte obstojné výsledky, věda nezajímá. A přes to všechno se mi Kira vzepřela.

ALISA

Andreji, ty asi neznáš hlavní důvod, proč tě Kira měla poslechnout.

KOLCOV

Jaký důvod?

ALISA

Potom ti to řeknu.

KOLCOV

Zkrátka a dobře, pro Kiru to bylo velmi těžké, ale vzepřela se mi, a to hned dvakrát: když

ukončila svou lekci a když se pokusila přerušit tu vaši. A vy... Vlastně jsem vám ani nemusel nic přikazovat. Řekl jsem „je to nutné“ a vy jste se s chutí vrhl do práce.

MICHAIL

(rozčílí se) To není pravda! Taky jsem chtěl dvakrát přestat.

KOLCOV

A kdo vám bránil?

MICHAIL

Vy! Alisa mi byla od začátku sympatická, ale vy jste mě úplně popletl. Jak jsem vás mohl neposlechnout?

KOLCOV

Jak jste mě mohl poslechnout? Ať jsem říkal cokoliv, nemohl jste přece pominout prostý fakt, že týráte ženu.

MICHAIL

Sám jste přece říkal, že to není žena, ale váš placený asistent!

KOLCOV

A díky tomu přestala trpět?

MICHAIL

(vzrušeně) Není důvod, abyste se tu ze mě pokoušel dělat hotového sadistu!

KOLCOV

O to se nikdo nesnaží.

MICHAIL

Já takový vůbec nejsem. Vůbec nejsem krutý... Mám rád svou mámu, sestřičku... V životě jsem neublížil ani kočce... Kiro, řekni jim...

Kira mlčí.

KOLCOV

Uklidněte se, Michaile. O vaší dobrotě nikdo nepochybuje.

ALISA

Hlavně já ne.

MICHAIL

Chytili jste mě do pasti, máte právo se mi smát. Ale já jsem opravdu hodný! Jsem hodný, slyšíte?! (*Všichni mlčí. Michail je rozrušený*) Kiro, pojďme odsud pryč. (*Kira nereaguje. Michail opakuje prosebným hlasem*) Kiro!

Ticho. Michail se prudce otočí a odchází.

KOLCOV

(*obrací se na Kiru*) Možná byste ho mohla dohnat a uklidnit?

KIRA

Ne.

Pauza.

KOLCOV

Co se dá dělat... Děkuji, Kiro. Už vás nebudu zdržovat.

KIRA

Můžu vám položit ještě několik otázek?

Alisa vstává. Vypadá velmi unaveně.

ALISA

(*se sotva postřehnutelným vlídným úsměvem*) Nebudu překážet vaší odborné diskusi. (*Otevírá tašku a vytahuje tabletky*)

KOLCOV

Odcházíš?

ALISA

Už musím. Podej mi prosím vodu.

Kolcov podává Alise sklenici, Alisa zapije tabletku.

KOLCOV

Zase ti není dobře?

ALISA

To nic není. Jsem tak ráda, že ten náš experiment konečně skončil.

KIRA

Jste z toho unavená?

ALISA

Bude se vám to zdát divné, ale dokonce předstírat oběť mučení je velmi těžké. Především když to děláte celé měsíce, stokrát dokola. Ale teď už je to díkybohu všechno za námi. Andreji, až ti vyjde kniha, nezapomeň mi věnovat jeden výtisk. *(Podává Kíře ruku)* Přeji vám hodně štěstí.

KIRA

Odpusťte mi.

ALISA

Milá Kiro, za vaši lekci jsem vám už odpustila všechny vaše minulé i budoucí hříchy.

KOLCOV

Počkej, vyprovodím tě.

ALISA

(usmívá se) To není nutné.

KOLCOV

Příliš jsem tě využíval. Promiň.

ALISA

Nemluv hlouposti. Na shledanou. *(Odchází)*

KOLOCOV

Jsem jí ohromně vděčný. Byla to těžká práce, přímo hrozná, a abych pravdu řekl, vůbec jsem jí neměl čím zaplatit. Alisa odmítla lukrativní nabídky v divadle a půl roku strávila v tomhle křesle... Na co jste se mě chtěla zeptat?

KIRA

Řekněte mi... Proč jste nechtěl, abych se toho experimentu zúčastnila?

KOLCOV

Proč to chcete vědět?

KIRA

Zmínil jste nějaké „pádne důvody“...

KOLCOV

Jsou minimálně dva...

KIRA

Tak řekněte aspoň jeden.

KOLCOV

V těchto pokusech vystupuji v nepěkné roli bezcitného člověka a vůbec jsem nechtěl, abyste mě takto viděla...

KIRA

Opravdu je pro vás důležité, co si myslím?

KOLCOV

Ano.

KIRA

Proč?

KOLCOV

Proto.

KIRA.

A za druhé?

KOLCOV

Za druhé... (*Umlkne*)

KIRA

Proč nic neříkáte?

KOLCOV

Jste o sedmnáct let mladší než já, jste mladá, hodná... A já bych se nikdy neodvážil říct své „za druhé“, kdyby v zápalu hněvu nezazněla z vašich úst jedna věta... no, ta o... víte která?

KIRA

Že vás...

KOLCOV

Ano... Samozřejmě jen jako učitele, chápu... Ale přesto mi vaše slova dodala odvahu přiznat se, proč jsem nechtěl, abyste vedla tu nešťastnou lekci... (*Opět umlká*)

KIRA

Tak proč?

KOLCOV

(*bere ji za ruku*) Protože je pro mě nemyslitelné, abych takto zkoušel dívku, o jejíchž duševních kvalitách nepochybují a kterou... kterou...

Do místnosti vtrhne Michail. Je velmi rozrušený. Když uvidí, jak se do sebe Kira s Kolcovem vpíjí pohledem, zastaví se. Je naprosto zmatený.

KOLCOV

Co se stalo, Michaile?

MICHAIL

Nejdu za vámi. Kiro... *(Pohnutým hlasem)* Kiro...

KIRA

Michaile, co je ti?

MICHAIL

Nic. Promiň, že jsem se vrátil. Novináři mě nechtějí pustit. Obstoupili mě a otravovali mě otázkami...

KIRA

A co jsi dělal?

MICHAIL

Co jsem jim mohl říct? Že se nechám přesvědčit k jakékoliv hanebnosti, dokonce k vraždě? Jenom jsem na ně křičel: „Nechte mě být! Dejte mi pokoj!“ Pak jsem běžel k tobě a ty... A vy...

KOLCOV

Uklidněte se, Michaile...

MICHAIL

To mi říkáte vy? Vyprovokoval jste mě k takovému hanebnému jednání a teď mi radíte, abych se uklidnil? Abych na to zapomněl? Jako by se nic nestalo?

KOLCOV

Naopak, radím vám...

MICHAIL

(vztekle) Nepotřebuju ty vaše rady! Radši se zamyslete sám nad sebou! Vzpomeňte si, jak jste vzhlížel sám v sobě. Moudrý profesor si šikovně omotal kolem prstu nezkušeného studenta – to je ale ohromný vědecký úspěch!

KOLCOV

Michaile!

MICHAIL

(neslyší) Ano, jsem sadista, ale kdo za to může? Vy! Copak můžete kvůli experimentu šlapat po lidských duších? Vždyť vy jste zlomil mou sebedůvěru, zničil jste mě v Kiřiných očích. Provokatéře, nadutá celebrito, miláčku hysterických studentek – nenávidím vás! *(Popadne židli a rozmáchne se proti Kolcovovi)*

KIRA

Ty ses zbláznil, vzpamatuj se! *(Snaží se ho zadržet)*

MICHAIL

Nesahej na mě!

KOLCOV

(krutě) Michaile, seberte se.

Michail povolí a pustí židli. Po tváři mu stékají slzy. Kira ho hladí po hlavě.

MICHAIL

Kiro, jak mám teď žít? Jak s tím mám teď žít?

KIRA

Potom to všechno probereme, ale teď se přestaň trápit, nemysli na nic... Všechno bude v pořádku...

MICHAIL

Copak na to můžu nemyslet? Ještě ráno byl můj svět takový klidný, stabilní, útulný... A najednou se všechno rozpadlo. Jak mám teď žít?

KONEC